

الرابع: القراءة

چهارم: قرائت

وهي واجبة، ويتعين بالحمد في كل ثنائية، وفي الأوليين من كل رباعية وثلاثية. ويجب قراءتها أجمع. ولا يصح الصلاة مع الإخلال ولو بحرف واحد منها عمداً حتى التشديد، وكذا إعرابها. والبسمة آية منها، تجب قراءتها معها، ولا يجزي المصلي ترجمتها. ويجب ترتب كلماتها وأيها على الوجه المنقول، فلو خالف عمداً أعاد. وإن كان ناسياً استأنف القراءة ما لم يركع، وإن ركع مضى في صلاته ولو ذكر.

قرائت واجب است و منظور از آن، خواندن سوره حمد در هر نماز دورکعتی و در دو رکعت اول نمازهای سه رکعتی و چهار رکعتی است. باید همه سوره حمد، کامل خوانده شود. در صورتی که عمداً حمد را اشتباه بخواند، نمازش صحیح نیست، حتی اگر یک حرف و یا حتی تشدید حروف یا اعراب آن‌ها را اشتباه بگوید.^(۱) «بسم الله الرحمن الرحيم» آیه (اول) سوره حمد و قرائت آن واجب است. قرائت ترجمه سوره «حمد» کفایت نمی‌کند. رعایت ترتیب کلمات و آیات سوره حمد همان گونه که نقل شده، واجب است و اگر عمداً خلاف آن خوانده شود باید [نماز را] از ابتدا بخواند؛ و اگر از روی فراموشی در قرائت اشتباه کند تا وقتی به رکوع نرفته است باید دوباره [حمد را] قرائت کند، ولی اگر به رکوع رفت نماز را ادامه می‌دهد، هر چند یادش بیاید.

ومن لا يحسنها يجب عليه التعليم، فإن ضاق الوقت قرأ ما تيسر منها أو بسملتها عشرة مرات، وإن تعذر قرأ ما تيسر من غيرها، أو سبح الله وحمد الله وكبره بقدر القراءة، ثم يجب عليه التعلم. والأخرس يحرك لسانه بالقراءة ويعقد بها قلبه. والمصلي في كل الثالثة ورابعة يقرأ الحمد الإمام والمأموم والمنفرد، فإن تعذر يقرأ البسمة عشرة مرات، فإن تعذر سبح.

کسی که نمی‌تواند صحیح قرائت کند واجب است یاد بگیرد، و اگر وقت نماز تنگ گردد باید تا جایی که بتواند بخواند، یا «بسم الله الرحمن الرحيم» سوره حمد را ده بار بخواند، و اگر نتوانست، هرچقدر از قرآن [به جز حمد] که می‌داند را بخواند و یا به اندازهای که معادل قرائت باشد (سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر) بگوید، و پس از آن واجب است قرائت را یاد بگیرد. فرد لال باید زبان خود را به نیت قرائت حرکت دهد و معانی را از قلب خود عبور دهد.

در رکعت‌های سوم و چهارم باید سوره حمد را بخواند، چه امام باشد و چه مأموم و چه اینکه فرادا نماز بخواند؛ و اگر نتوانست ده بار «بسم الله الرحمن الرحيم» بخواند و اگر نتوانست تسبیحات بگوید.

1- رعایت قوانین تجوید در نماز لازم نیست و همین قدر که به گونه‌ای قرائت کند که معنا را برساند کفایت می‌کند. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء دوم،

وقراءة سورة كاملة بعد الحمد في الأوليين واجب في الفرائض مع سعة الوقت وإمكان التعليم للمختار. ولو قدم السورة على الحمد أعادها أو غيرها بعد الحمد. ولا يجوز أن يقرأ في الفرائض شيئاً من سور العزائم، ولا ما يفوت الوقت بقراءته. ويجوز أن يقرب بين سورتين.

در رکعت اول و دوم نمازهای پنج‌گانه، در صورت وسعت وقت و امکان یادگیری و داشتن اختیار، خواندن یک سوره کامل بعد از حمد واجب است. اگر نمازگزار سوره را مقدم بر حمد بخواند باید حمد را بخواند و دوباره همان سوره یا سوره‌ای دیگر را بعد از حمد بخواند.⁽²⁾ خواندن مقداری از سوره‌های عزائم (سوره‌هایی که در آن سجده واجب دارد) در نماز واجب جایز نیست؛⁽³⁾ خواندن سوره‌ای که وقت نماز با قرائت آن تمام می‌شود نیز همین حکم را دارد. خواندن دو سوره [در یک رکعت، بعد از حمد] جایز است.⁽⁴⁾

ويجب الجهر بالحمد والسورة في الصبح، وفي أولى المغرب، والعشاء. والاخفات في الظهرين، وثالثة المغرب، والأخريين من العشاء. وأقل الجهر أن يسمعه القريب الصحيح السمع إذا استمع، والاخفات أن يسمع نفسه إن كان يسمع. وليس على النساء جهر.

اظهار و با صدای بلند خواندن حمد [و سوره] در نماز صبح و دو رکعت اول نماز مغرب و دو رکعت اول نماز عشا واجب است، اما در نمازهای ظهر و عصر و رکعت سوم نماز مغرب و دو رکعت آخر نماز عشا، اخفات و آرام خواندن حمد و سوره واجب است.⁽⁵⁾

کمترین مقدار جهر [بلندی صدا] آن است که اگر فردی از نظر شنوایی سالم و در نزدیکی نمازگزار باشد، صدایش را بشنود و اخفات [مخالف جهر] آن است که انسان اگر شنوا باشد، خود صدای خویش را بشنود. بر زنان، جهر در نماز واجب نیست.⁽⁶⁾

2- بسم الله الرحمن الرحيم، قسمتی از هر سوره می‌باشد، و بسم الله در هر سوره، مخصوص همان سوره می‌باشد، پس قبل از اینکه بسم الله را بگوید باید بداند که قصد خواندن چه سوره‌ای را دارد. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء دوم، صلاة: ص 62)

3- البته نمازش باطل نیست.

و شخصی هم که در حال نماز واجب است و آیه‌های را می‌شنود که سجده واجب دارد، بعد از تمام شدن نماز، سجده می‌کند. و در نماز نافله، خواندن سوره‌های عزائم، اشکالی ندارد و اگر خواند، به موضع سجده که رسید، سجده‌اش را انجام داد، برمی‌خیزد و قرائتش و نمازش را ادامه می‌دهد. اگر سجده در آخر سوره بود (سوره علق)، بعد از سجده رفتن برمی‌خیزد و بعد به رکوع می‌رود و نماز را ادامه می‌دهد؛ و همچنین اگر در نافله بود و شخص دیگری آیه سجده‌دار خواند و او گوش داد، اگر در حال قرائت بود، به سجده رفته، برمی‌خیزد و نماز را ادامه می‌دهد. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء دوم، صلاة: ص 63)

4- البته خواندن بیش از دو سوره، جایز نیست. نمازگزار می‌تواند، یک سوره را که در حال خواندن آن است، رها کند و مشغول خواندن سوره دیگری شود. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء دوم، صلاة: ص 63)

5- البته اگر شخصی به خاطر جهل یا فراموشی، درجایی که باید نماز را به صورت جهر و بلند بخواند، آهسته و به صورت اخفات بخواند (و برعکس)، اشکالی ندارد و نیازی نیست که نماز را دوباره بخواند. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء دوم، صلاة: ص 64)

6- اگر زنی نمازش را به صورت جهر و بلند بخواند (هرچند نباید این کار را می‌کرد)، اما نمازش صحیح است، چه نامحرم صدایش را بشنود و چه نشنود. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء دوم، صلاة: ص 64)

والمسنون في هذا القسم: الجهر بالبسملة في موضع الاخفات في أول الحمد، وأول السورة، وترتيل القراءة، والوقف على مواضعه، وقراءة سورة بعد الحمد في النوافل. وأن يقرأ في الظهرين والمغرب بالسور القصار كـ"القدر" و"الجحد"، وفي العشاء بـ"الأعلى" و"الطارق" وما شاكلهما، وفي الصبح بـ"المدثر" و"المزمل" وما مثلهما، وفي غداة الاثنين والخميس بـ"هل أتى"، وفي المغرب والعشاء ليلة الجمعة بـ"الجمعة" و"الأعلى"، وفي صباحها بها وبـ"قل هو الله أحد"، وفي الظهرين بها وبـ"المنافقين"، وفي نوافل النهار بالسور القصار ويسر بها، وفي الليل بالطوال ويجهر بها، ومع ضيق الوقت يخفف وأن يقرأ "قل يا أيها الكافرون" في المواضع السبعة، ولو بدأ بسورة "التوحيد" جاز. ويقرأ في أوليي صلاة الليل ثلاثين مرة "قل هو الله أحد"، وفي البواقي بطوال السور. ويسمع الإمام من خلفه القراءة ما لم يبلغ العلو، كذا الشهادتين استحباباً. وإذا مر المصلي بآية رحمة سألها، أو آية نعمة استعاذ منها - "المنافقين"، وفي نوافل النهار بالسور القصار ويسر بها، وفي الليل بالطوال ويجهر بها، ومع ضيق الوقت يخفف وأن يقرأ "قل يا أيها الكافرون" في المواضع السبعة، ولو بدأ بسورة "التوحيد" جاز. ويقرأ في أوليي صلاة الليل ثلاثين مرة "قل هو الله أحد"، وفي البواقي بطوال السور. ويسمع الإمام من خلفه القراءة ما لم يبلغ العلو، كذا الشهادتين استحباباً. وإذا مر المصلي بآية رحمة سألها، أو آية نعمة استعاذ منها.

مستحبات قرائت:

- بلندخواندن «بسم الله...» در حمد و سوره، در جاهایی که آهسته خواندن آن سوره‌ها لازم است. (7)
- ترتیل در قرائت و وقف کردن در جای که لازم است.
- خواندن سوره بعد از حمد در نوافل.
- خواندن سوره‌های کوتاه در نماز ظهر، عصر و مغرب مانند سوره «قدر» و «کافرون»، و خواندن سوره «اعلی» و «طارق» و شبیه آنها در نماز عشا، و خواندن سوره «مدثر» و «مزمل» و شبیه آنها در نماز صبح.
- خواندن سوره «هل اتى» در نماز صبح روز دوشنبه و پنجشنبه، و خواندن سوره «جمعه» و «اعلی» در نماز مغرب و عشاى شب جمعه، و سوره «جمعه» و «توحيد» در نماز صبح روز جمعه، و خواندن سوره «جمعه» و «منافقين» در نماز ظهر و عصر جمعه.
- در نوافل روز، خواندن سوره‌های کوتاه با صدای آهسته، و در نوافل شب خواندن سوره‌های طولانی با صدای بلند، سنت است؛ و اگر وقت تنگ باشد در نوافل شب نیز سوره‌های کوتاه میخواند.
- خواندن سوره «قل يا ايها الكافرون» در هفت موضع (8) از نمازها سنت است و اگر در این مواضع سوره «توحيد» را آغاز نماید، اشکالی ندارد.

7- مثلاً در نماز ظهر که باید حمد و سوره آهسته خوانده شود، خوب است که «بسم الله الرحمن الرحيم» را در ابتدای آنها، بلند و به صورت جهر بخوانیم. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء دوم، صلاة: ص 65)

8- هفت موضع: در رکعت اول نمازهای نافله ظهر و مغرب، نافله‌های شب، نافله صبح، نماز واجب صبح، در رکعت اول از شش رکعت نماز مستحبی که قبل از احرام میخوانند و در رکعت اول از دو رکعت نماز طواف. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء دوم، صلاة: ص 65)

- همچنین سنت است که در دو رکعت اول نماز شب، سی بار «توحید» بخواند و در باقی رکعات سوره‌های طولانی قرائت شود.
- در نماز جماعت نیز مستحب است که امام جماعت به قدری صدایش را بالا ببرد که نمازگزاران صدایش را بشنوند و خیلی صدایش را بالا نبرد؛ و همچنین مستحب است که در تشهد، شهادتین را با صدای واضح و رسا بخواند.
- اگر در نماز، آیات رحمت خوانده شد، نمازگزار آن نعمتها را از خداوند طلب کند و اگر آیات عذاب خوانده شد، به خدا پناه ببرد.

وها هنا مسائل سبع:

مسائل هفت گانه:

الأولى: لا يجوز قول أمين آخر الحمد .

اول: گفتن «آمین» در پایان سوره حمد جایز نیست.

الثانية: الموالاة في القراءة شرط في صحتها، فلو قرأ في خلالها من غيرها أستأنف القراءة، وكذا لو نوى قطع القراءة وسكت. أما لو سكت في خلال القراءة لا بنية القطع، أو نوى القطع ولم يقطع مضى في صلاته.

دوم: موالات در قرائت، شرط صحت است و اگر در حین خواندن سوره [حمد]، از سوره‌ای دیگر بخواند، یا اینکه به نیت قطع قرائت، سکوت کند باید از نو بخواند؛ اما اگر هنگام قرائت ساکت شود و نیت قطع قرائت نداشته باشد یا نیت قطع کند ولی قرائت را قطع ننماید، نمازش را ادامه می‌دهد.

الثالثة: "الضحى" و "الم نشرح" سورة واحدة، وكذا "الفيل" و "إيلاف" فلا يجوز إفراد إحداهما من صاحبتهما في كل ركعة، ولا يفتقر إلى البسمة بينهما.

سوم: سوره «والضحى» و «الم نشرح» یک سوره هستند؛ و همچنین سوره «فیل» و «لایلاف قریش»؛ یعنی در هر رکعت از نماز باید هر دو را باهم خواند و نمی‌توان یکی از آنها را به تنهایی بعد از حمد به عنوان سوره، در یک رکعت قرائت کرد، و همچنین نیازی به گفتن «بسم الله الرحمن الرحيم» بین آنها نیست.

الرابعة: إن خافت في موضع الجهر أو عكس جاهلاً أو ناسياً لم يعد.

چهارم: اگر شخصی ندانسته یا از روی فراموشی در جایی که باید نماز را بلند بخواند، آهسته بخواند یا برعکس، اشکالی ندارد و نیازی نیست که نماز را دوباره بخواند.

الخامسة: يجزيه عوضاً عن الحمد إذا تعذر عليه قراءتها قراءة بسملتها عشر مرات أو اثنتا عشرة تسبيحة، صورتها: سبحان الله، والحمد لله، ولا إله إلا الله، والله أكبر ثلاثاً.

پنجم: اگر فردی نمی‌تواند سوره حمد را بخواند، اگر به جای آن ده بار «بسم الله الرحمن الرحيم» را تکرار کند یا دوازده بار تسبیح بگوید، به این صورت که «سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اكبر» را سه بار تکرار نماید.

السادسة: من قرأ سورة من العزائم في النوافل يجب أن يسجد في موضع السجود وكذا إن قرأ غيره وهو يستمع، ثم ينهض ويقراً ما تخلف منها ويركع. وإن كان السجود في آخرها يستحب له قراءة الحمد ليركع عن قراءة.

ششم: اگر شخصی در نماز نافله یکی از سوره‌های عزائم (9) را بخواند، یا اگر در نماز نافله و در حال قرائت بود و شخص دیگری آیه سجده‌دار خواند و او گوش داد، به آیه سجده‌دار که رسید باید به سجده برود، سپس برخاسته، قرائتش را تمام کند و به رکوع برود (و نمازش را ادامه دهد). اگر آیه سجده‌دار در آخر سوره بود (سوره علق)، مستحب است بعد از خواندن آن به سجده برود و سپس برخیزد و سوره حمد را بخواند و سپس رکوع نماید تا از حال قرائت به رکوع رفته باشد.

السابعة: المعوذتان من القرآن، ويجوز أن يقرأ بهما في الصلاة فرضها ونفلها.

هفتم: معوذتین [سوره‌های «فلق» و «ناس»] جزو قرآن هستند و می‌توان آن‌ها را در نمازهای واجب یا مستحب قرائت نمود.

